

Research Paper

The Effect of Team Identification and Sports Fandom in Predicting Football Fan Aggression (Moderating Role of Fan Age)

S. Mohammadi¹, K. Zamani Dadaneh²

1. Associate Professor in Sport Management, University of Kurdistan (Corresponding Author)
2. Ph.D. Student in Sport Management, University of Kurdistan

Received: 2019/10/03

Accepted: 2020/06/05

Abstract

Team identification and sports fandom are among the most important predictors of aggression in football fans as their impact varies according to the age of the fans. The purpose of this study was to investigate the moderating role of age in relationship between team identification and sports fandom with football fans' aggression. The present study was a descriptive and correlational research conducted in field method. The statistical population of study included Esteqlal fans of which 211 individuals were selected as the sample. The research instrument consisted of five standard questionnaires of Sport Fandom, Team Identification, Self-reported Aggressiveness, Physical Aggression, and Verbal Aggression. In this study, the data were analyzed using variance-based structural equation modeling. The results showed that Team Identification and Sports Fandom had a significant positive effect on Self-reported Aggressiveness, Verbal and Physical Aggression. However, age had a significant negative effect on Team Identification, Sports Fandom, Self-report Aggression, Verbal and Physical Aggression. In addition, the effect of Team Identification and Sports Fandom on Self-reported Aggressiveness, Verbal and Physical Aggression among the young fans was more than middle-aged and old fans, as well as the effect of Team Identification and Sports Fandom on Self-reported Aggressiveness, Verbal and Physical Aggression among the middle-aged fans were more than old fans. Therefore, it is suggested that organizers of the football matches in the country and the fan club of the teams can use the older fans to control the emotions of the younger fans and reduce the fans' aggression.

Keywords: Team Identification, Sports Fandom, Aggression, Football.

-
1. Email: sardarmohammadii@gmail.com
  2. Email: keywanzamany@yahoo.com

Extended Abstract

Background and Purpose

Fan aggression is a social problem that can be found at all levels of the sport, from professional and amateur adult competitions to adolescent leagues that affects athletes of all ages and in all sports fields around the world (Schailée et al., 2019). Team Identification and Sports Fandom are among the most important predictors of aggression in football fans (Rahmati et al., 2014; Wann et al., 2015) that their impact varies depending on the age of the fans. Esteghlal Club is one of the two most popular football clubs in the country whose aggression of fans has sometimes caused different problems for other clubs and fans. Therefore, the purpose of this study was to investigate the moderating role of age in relationship between Team Identification and Sports Fandom with aggression of football fans.

Materials and Methods

The present study was a descriptive and correlational research conducted in field method. The statistical population consisted of Esteghlal Fans, 211 of whom were randomly selected as statistical sample. The research data were collected using an online questionnaire designed in the soccer sports groups. The research instrument consisted of five standard questionnaires. Team identification was measured by three-option Likert scale (Wann & Branscombe, 1993) ranging from 1 (low identification) to 8 (high identification). Fandom was measured by the Sport Fandom Questionnaire (Wann, 2002). The Sport Fandom Questionnaire contains five-option Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 8 (strongly agree). Self-reported Aggressiveness Questionnaire (Toder Alon et al., 2019) consists of three-option items ranging from 1 (strongly disagree) to 10 (strongly agree). Perception of Appropriateness of Fans' Aggression was measured by an adaptation of the Fan Behaviour Measure (Rocca & Vogl-Bauer, 1999). The scale estimates the appropriateness of verbal and physical aggression among sports spectators. It consists of 12 items in five-option Likert scale ranging from 1 (very inappropriate) to 5 (very appropriate) and includes two subscales: appropriateness of verbal aggression (9 items) and appropriateness of physical aggression (3 items). In this study, the data were analyzed using variance-based structural equation modeling using Smart PLS 3.2.8 software.

Findings

The results showed that Team Identification had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.524$), verbal aggression ($\alpha = 0.248$) and physical aggression ($\alpha = 0.244$). Age had a significant negative effect on Team Identification ($\alpha = -0.134$), self-reported aggression ($\alpha = -0.280$), verbal

aggression ($\alpha = -0.280$), and physical aggression ($\alpha = -0.344$). . Finally, the results revealed that age had a negative moderating role in the relationship between team identification and self-reported aggression ($\alpha = -0.171$), verbal ($\alpha = -0.249$) and physical aggression ($\alpha = -0.169$). The results of different age groups indicated that in adolescents, team identification had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.658$), verbal aggression ($\alpha = 0.695$) and physical aggression ($\alpha = 0.559$). In middle-aged individuals, team identification had a significant positive effect on self-reported aggressive ($\alpha = 0.557$) and physical aggression ($\alpha = 0.212$), while the effect of team identification among middle-aged individuals on verbal aggression ($\alpha = 0.19$) was not significant. Finally, among older people, team identification had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.369$) but the effect of team identification on verbal ($\alpha = 0.146$) and physical aggression ($\alpha = 0.091$) was not significant. Besides, sport fandom had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.561$), verbal ($\alpha = 0.260$) and physical aggression ($\alpha = 0.287$). Age had a significant effect on sport fandom ($\alpha = -0.151$), self-reported aggression ($\alpha = -0.264$), verbal ($\alpha = -0.275$) and physical aggression ($\alpha = -0.334$). Finally, the results showed that age had a negative moderating role in the relationship between sport fandom and self-report aggression ($\alpha = -0.185$), verbal ($\alpha = -0.236$) and physical aggression ($\alpha = -0.168$). The results of different age groups revealed that in adolescents, sport fandom had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.762$), verbal aggression ($\alpha = 0.699$) and physical aggression ($\alpha = 0.619$). In middle-aged fans, sport fandom had a significant positive effect on self-reported aggressive ($\alpha = 0.579$) and physical aggression ($\alpha = 0.233$), but the effect of sport fandom among middle-aged people on verbal aggression ($\alpha = 0.197$) was not significant. Finally, among older people, sport fandom had a significant positive effect on self-reported aggression ($\alpha = 0.375$) whereas the effect of sport support on verbal ($\alpha = 0.146$) and physical aggression ($\alpha = 0.146$) was not significant.

Conclusion

According to the findings of the study, increasing age leads to a decrease in team identification and aggression. Therefore, it can be stated that as individuals' age increases, the relationship between team identification and aggression decreases. In fact, as age increases, emotions decrease or emotions become more controlled. The lower team identification leads to self-report, physical, and verbal aggression. In this regard, Phillips et al. (2006) mentioned that adult and older fans exhibit less aggression than younger counterparts and have greater internal control over aggression using comforting strategies. Furthermore, age has a moderating role in the association between supportive and aggressive self-report, physical and verbal

aggression. According to the relationship between fandom and aggression, aggression can be one of the symptoms, but with age increasing, the tendency for physical and verbal aggression decreases. This can be due to the experience gained by individuals, the reduction in arousal, and the desire to be relaxed.

Keywords: Team Identification, Sports Fandom, Aggression, Football.

References

1. Phillips, L. H., Henry, J. D., Hosie, J. A., & Milne, A. B. (2006). Age, anger regulation and well-being. *Aging and Mental Health*, 10(3), 250-256.
2. Rahmati, M. M., Kabiri, S., & Shadmanfaat, S. M. (2014). Team identification, sport fandom identity and willingness to verbal/physical aggressive actions among soccer fans. *International Journal of Basic Sciences and Applied Research*, 3(10), 760-764.
3. Rocca, K. A., & Vogl-Bauer, S. (1999). Trait verbal aggression, sports fan identification, and perceptions of appropriate sports fan communication. *Communication Research Reports*, 16(3), 239-248.
4. Schailleé, H., Spaaij, R., Jeanes, R., & Theeboom, M. (2019). Knowledge Translation Practices, Enablers, and Constraints: Bridging the Research–Practice Divide in Sport Management. *Journal of Sport Management*, 33(5), 1-13.
5. Toder-Alon, A., Icekson, T., & Shuv-Ami, A. (2019). Team identification and sports fandom as predictors of fan aggression: The moderating role of ageing. *Sport Management Review*, 22(2), 194-208.
6. Wann, D. L. (2002). Preliminary validation of a measure for assessing identification as a sport fan: The Sport Fandom Questionnaire. *International Journal of Sport Management*, 3, 103–115.
7. Wann, D. L., & Branscombe, N. R. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*.
8. Wann, D. L., Weaver, S., Belva, B., Ladd, S., & Armstrong, S. (2015). Investigating the impact of team identification on the willingness to commit verbal and physical aggression by youth baseball spectators. *Journal of Amateur Sport*, 1(1), 1-28.

اثر هویت تیم و هواداری ورزشی در پیش بینی پرخاشگری هواداران فوتبال (نقش تعدیل گر سن هواداران)

سردار محمدی^۱، کیوان زمانی دادانه^۲

۱. دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه کردستان (نویسنده مسئول)

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه کردستان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۱۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۱۱

چکیده

هویت تیمی و هواداری ورزشی جزو عوامل بسیار مهم در پیش بینی پرخاشگری هواداران فوتبال است که تاثیر آن‌ها با توجه به سن هواداران تغییر می‌کند. هدف این پژوهش بررسی نقش تعدیل گر سن در ارتباط هویت تیمی و هواداری ورزشی با پرخاشگری هواداران فوتبال است. پژوهش حاضر، توصیفی و از نوع همبستگی بود که به صورت میدانی اجرا شد. جامعه آماری پژوهش هواداران باشگاه استقلال بودند که از بین آن‌ها تعداد ۲۱۱ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار تحقیق شامل پنج پرسشنامه استاندارد هواداری ورزشی؛ هویت تیمی؛ خودگزارشی پرخاشگری؛ پرخاشگری فیزیکی و پرخاشگری کلامی بود. در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری واریانس محور استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که هویت تیمی و هواداری ورزشی اثر مثبت و معنی‌داری بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی دارند. سن نیز اثر معناداری بر هویت تیمی، هواداری ورزشی، خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی دارد اما این تاثیرات منفی و معکوس می‌باشد. همچنین اثر هویت تیمی و هواداری ورزشی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین هواداران جوان بیشتر از هواداران میانسال و پیر بود و اثر هویت تیمی و هواداری ورزشی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین هواداران میانسال بیشتر از هواداران پیر بود. با توجه به نتایج به دست آمده برگزارکنندگان مسابقات فوتبال در کشور و کانون هواداران تیم‌ها می‌توانند از هواداران سن بالا برای کنترل احساسات هواداران سن پایین‌تر و کاهش پرخاشگری هوادان استفاده کنند.

واژگان کلیدی: هویت تیمی، هواداری ورزشی، پرخاشگری، فوتبال.

1. Email: sardarmohammadii@gmail.com

2. Email: keywanzamany@yahoo.com

مقدمه

فوتبال در ایران به عنوان یک پدیده مدرن، حدود پنجاه سال است که به شکل رسمی فعالیت خود را آغاز کرده است و در این مدت جایگاه ویژه‌ای را در پر کردن اوقات فراغت اقشار مختلف جامعه یافته است و توانسته به تدریج به عنوان ورزش اول کشور بین نوجوانان و جوانان رواج پیدا کند تا تماشای فوتبال هم بین گروه‌های مختلف جامعه از جذابیت و اهمیت فراوان برخوردار شود (پورزنگار و انتشاری، ۲۰۱۸، ۱۲۸). با توجه به اینکه در هر رقابتی زمینه تعارض و به تبع آن پرخاشگری وجود دارد، بنابراین پرخاشگری جزئی از واقعیت‌های ورزش فوتبال است (اسپایج^۱، ۲۰۱۴، ۱۴۸). علی‌رغم پذیرش این نکته که ورزش فوتبال دارای کارکردهای اجتماعی مثبت فراوان (از جمله سلامت جسم و روان، کنترل اجتماعی، جامعه پذیری، احترام به قوانین و انضباط پذیری و تقویت روحیه ملی و ...) می‌باشد، کج روی، خشونت و پرخاشگری و مسائل اجتماعی نیز جزئی از واقعیت‌های ورزش فوتبال می‌باشد که مطالعه و بررسی آن و کسب آگاهی نسبت به عوامل بوجود آورنده این نوع کج‌روی‌ها و مسائل، همچنین بررسی فرآیند استمرار و بقای آن و در نتیجه پیامدهای مربوطه‌اش، امری مهم و ضروری است (سعادت‌ی و عباس زاده، ۲۰۱۳؛ ۲). پرخاشگری هواداران یک مشکل اجتماعی است؛ که در تمامی سطوح ورزشی، از مسابقات بزرگسالان حرفه‌ای و آماتور تا لیگ‌های نوجوانان مشاهده می‌شود و روی ورزشکاران در تمام سنین و در انواع مختلف ورزش در سراسر جهان تاثیر می‌گذارد (اسچاپیل و همکاران^۲، ۲۰۱۹، ۳۶۷). پرخاشگری در ورزش به هر گونه رفتار تعدی غیرقانونی اطلاق می‌شود که نسبت به حریف، مقامات رسمی، هم تیمی‌ها و تماشاگران انجام گیرد. هواداران ورزشی دو فرم متفاوت از پرخاشگری را نشان می‌دهند: کلامی و فیزیکی. هر چند که پرخاشگری کلامی به اعمالی اطلاق می‌شود که در اثر خشم برانگیخته می‌شود و با هدف ایجاد درد و آسیب به فردی است (برای مثال، سخنان توهین آمیز نسبت به یک مقام رسمی صرفاً برای آسیب رساندن به وی)، در پرخاشگری فیزیکی، اقدامات مخرب دارای اهدافی چون مجروح کردن بازیکن یا دیگر تماشاگران هستند (برای مثال، تماشاگران ممکن نسبت به بازیکنان پرخاشگری کنند تا حواس آن‌ها را پرت کنند و فرصت‌های موفقیت تیم خود را بهبود ببخشند) (تادرآلون و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۹۸). طبق نتایج تحقیقات گذشته بازیکنان فوتبال، مربیان و تماشاگران از منابع اصلی پرخاشگری هستند؛ و عواملی مانند کمبود اطلاعات از قوانین بازی در میان بازیکنان، مربیان و تماشاگران، ارزش موفقیت (برد)، تصمیمات داور،

1. Spaaij
2. Schaillee et al

اختلاف نظر مربیان، بازیکنان و تماشاگران، ازدحام بیش از حد جمعیت، کنترل خشونت آمیز و پرخاشگرانه جمعیت، بروز بازی خشن از سوی بازیکنان و قضاوت ضعیف داور باعث پرخاشگری تماشاگران می‌شود (پورزنگار، ۲۰۱۸، ۸۱).

پرخاشگری منجر به تخریب شروانه اموال همراه با آسیب رساندن به افراد می‌شود که گاهی با سرقت نیز همراه است. گستره آسیب‌رسانی ممکن است شامل صدمه به افراد بیگناه یا نزاع‌ها و درگیری‌های گروهی بین خود اوباش باشد. از جمله پیامدهای پرخاشگری شرارت طلبی، بی‌تفاوتی در قبال آسایش دیگران، ارتکاب اعمال جنایت‌کارانه و غیرشرافتمندانه و شوخی‌های مستهجن و خشن است. گاهی ممکن است پرخاشگری در قالب رفتار گستاخانه و جسورانه نیز جلوه‌گر شود (عباس زاده و همکاران، ۲۰۱۸؛ ۴۰). درگیری‌های خشونت آمیز بوجود آمده در مسابقات پیامدهای اقتصادی و اعتباری مختلفی چون کاهش بلیت فروشی مسابقات، جرایم نقدی و حتی محرومیت از مسابقات را برای باشگاه‌های ورزشی در پی دارد (بنگتسون^۱، ۲۰۱۶) لذا درک رفتارهای هواداران ورزشی برای بازاریابان ورزشی حائز اهمیت است (فانک^۲، ۲۰۰۹، ۶۵). به این ترتیب، تعجب آور نیست؛ پیش‌آیندها و پیامدهای پرخاشگری هواداران ورزشی به طور ویژه هم برای بازاریابان و هم محققان جذاب باشد. یکی از متغیرهای مهم که بر رفتارهای پرخاشگرانه هواداران تأثیر می‌گذارد، هویت تیمی ورزشی است (تئودوراکیس و همکاران^۳، ۲۰۰۹، ۴۵۸). محققین مختلف تعاریف مختلفی از هویت تیمی ارائه نموده‌اند. هویت تیم آن بخش از خود ادراکی فرد است که از عضویت در جامعه مربوط به تیم ورزشی، بر اساس ارزش احساسی مربوط به آن عضویت، و دانش در مورد آن، درگیری با آن و ارزیابی خود آن جامعه، مشتق می‌شود (هیر^۴، ۲۰۱۶، ۲۱۵). لاک و هیر^۵ (۲۰۱۷، ۴۱۹) هویت تیمی را شناخت، تعامل با خود ادراکی مصرف‌کننده، علاقه به ارزیابی‌های گروه و برخی درجات ارزش احساسی می‌دانند. هویت ایجادشده از تیم‌ها در ذهن هواداران، می‌تواند زمینه را برای متبلور ساختن رفتارها و عواطف مختلف نسبت به تیم محبوب آن‌ها فراهم سازد (تادرآلون و همکاران^۶، ۲۰۱۹، ۲) به طوری که هویت تیمی بالا در طرفداران باعث افزایش واکنش عاطفی می‌شود (عظمی و محمدی، ۲۰۱۸، ۲۱۸). این عواطف گاهی خوشایند و گاهی ناخوشایند هستند. گاهی هواداران دست می‌زنند، فریاد

1. Bengtsson
2. Funk
3. Theodorakis
4. Heere
5. Lock & Heere
6. Toder-Alon et al

می‌کشند، جیغ می‌زنند یا همگی با همدیگر حرکات منظم انجام می‌دهند؛ تا از این طریق بتوانند احساسات و عواطف خود را نسبت به بازی، تیم و بازیکنان نشان دهند و در نهایت از بازی لذت ببرند. اما گاهی هویت تیمی زمینه‌ساز بروز رفتارهای پرخاشگرانه می‌شود؛ به عنوان مثال برخی از هواداران تصور می‌کنند؛ با دیگر هواداران همان تیم هم‌چون اعضای یک باند یا گروه هستند؛ و هواداران تیم حریف را غریبه و نا آشنا قلمداد می‌کنند (تادرآلون و همکاران، ۲۰۱۹، ۲). به طور خاص، محققان متعددی روابط مثبت بین هویت تیمی و رفتارهای پرخاشگر هواداران (وان^۱، ۲۰۰۶، ۳۳۶) و همچنین بین هویت تیمی و پذیرش ارتباطات پرخاشگرانه هواداران (روکا و وگل باور^۲، ۱۹۹۹، ۲۴۲) را گزارش نموده‌اند. با این حال، گرچه پیشرفت‌های زیادی در فهم پیشایندهای هویت تیمی و ارتباط قوی آن با پرخاشگری هواداران وجود دارد؛ اما توجه محدودی به بررسی تاثیر متغیرهای جمعیت شناختی هم‌چون سن بر این رابطه شده است (کوچ و وان^۳، ۲۰۱۶، ۲۸۳). برخی از محققان معتقد هستند؛ هواداران ورزشی مسن می‌توانند؛ در کاهش سطح تنش، خشونت و پرخاشگری در حین رقابت‌های ورزشی نقش کلیدی ایفا کنند. طبق یافته‌های آنان افراد مسن تر انگیزه بیشتری برای تنظیم احساسات خود و موفقیت در انجام این کار دارند (چارلز و کارستنسن^۴، ۲۰۱۰، ۴۰۱؛ شیبه و همکاران^۵، ۲۰۱۶، ۳۱۴). درک جمعیت هواداران مسن با توجه به نقش مهمی که اعضای بزرگتر خانواده در فرایند جامعه‌پذیری ورزش بازی می‌کنند؛ بسیار مهم است. با توجه به مدل ارزش امید به زندگی، اعضای مسن خانواده می‌توانند ارزش‌ها و هنجارها را با به اشتراک گذاری باورهایشان به عنوان رفتارهای مورد انتظار و ارزشمند به دیگر اعضای خانواده منتقل کنند. در واقع، یافته‌های گذشته در چندین تحقیق نشان داده است که یکی از عوامل تاثیر گذار در اجتماعی شدن، سطح بالای سازگاری با ادراکات پدران است (وان و همکاران^۶، ۲۰۰۱، ۱۱۸). به عنوان مثال، ملنیک و وان^۷ (۲۰۱۱، ۴۶۵) در مطالعه دانشجویان در استرالیا دریافتند؛ پاسخ دهندگان اغلب پدران خود را به عنوان تاثیرگذارترین افراد در تصمیم خود برای تبدیل شدن به هوادار ورزشی بیان نموده‌اند. همینطور اسپایج و اندرسون^۸

1. Wann
2. Rocca & Vogl-Bauer
3. Koch & Wann
4. Charles & Carstensen
5. Scheibe
6. Wann
7. Melnick & Wann
8. Spaaij and Anderson

(۲۰۱۰، ۱۵۲) بیان کردند؛ هویت تیم به شدت تحت تأثیر والدین و خانواده به ویژه پدران قرار دارد. علاوه بر این، آن‌ها دریافتند والدین اغلب علاقه‌مند به تأثیرگذاری بر سلیقه ورزشی کودکان خود هستند تا آن‌ها را با دیدگاه خود منطبق کنند.

الف. سن، هواداران ورزشی و هویت تیمی

هوادارانی که به صورت بلندمدت با تیم‌های مورد علاقه خود مشارکت دارند، سطح بالاتری از هویت را نسبت به هواداران کوتاه مدت نشان می‌دهند. وال، ایوارسون و اسوالد^۱ (۲۰۱۲، ۳۰۸) عنوان می‌کنند زمانی که افراد وارد سنین پیری می‌شوند، فرایندهای شناختی مربوط به "تعلق داشتن" به طور فزاینده ای برای آن‌ها مهم می‌شوند. بنابراین، هوادار (هوادار ورزشی) بودن، برای آن‌ها معنی و اهمیت زیادی دارد. به تازگی، کیم و گاور^۲ (۲۰۱۷، ۲۲) نشان دادند هواداران مسنی که به صورت بلندمدت با تیم‌های مورد علاقه خود مشارکت داشتند نسبت به هواداران جوانتر که به صورت کوتاه مدت با تیم‌های مورد علاقه خود مشارکت داشتند بیشتر با تیم‌های خود شناخته می‌شوند. نسبت رو به رشد هواداران مسن تر و پتانسیل ارزش اقتصادی آن‌ها، نیاز به درک تفاوت‌های سنی را در رفتار هواداران، افزایش می‌دهد (پارک و همکاران^۳، ۲۰۱۶، ۳۰). بر کردن این شکاف تحقیقاتی بسیار مهم است زیرا هواداری ورزشی پدیده‌ای پویا است که ممکن است معانی متفاوتی برای گروه‌های سنی مختلف داشته باشد، چرا که هر دو انگیزه هواداری، یعنی انگیزه برای پیگیری ورزش و انگیزه برای پاسخ به ورزش ممکن است با سن تغییر کند. بر اساس موارد ذکر شده تأثیر سن بر هویت تیمی و سطح هواداری ورزشی را بررسی می‌شود.

ب. سن هواداران و پرخاشگری

نظریه‌های روان شناسی در زمینه افزایش سن نشان می‌دهند که سن ممکن است یک پیش‌بینی کننده مهم رفتار پرخاشگرانه در میان هواداران باشد (چارلز و کارستنسن، ۲۰۱۰، ۳۸۷). در حقیقت، افراد مسن تر احساس خشم کمتری را نسبت به افراد جوان تر در طیف وسیعی از موقعیت‌ها نشان می‌دهند (کونزمان و همکاران^۴، ۲۰۱۳، ۱۰۹۰). برای مثال، در مطالعه ای ۲۸۶ بزرگسال بین سن ۱۸ تا ۸۸ سال، بزرگسالان مسن تر، در مقایسه با همتا‌های جوانتر، عصبانیت کمتری را بروز دادند و کنترل داخلی بیشتری بر عصبانیت را با استفاده از استراتژی‌های آرامبخشی را گزارش کردند (فیلیپس و

1. Wahl, Iwarsson, and Oswald
2. Kim & Gower
3. Park et al
4. Kunzmann et al

همکاران^۱، ۲۰۰۶، ۲۵۳). این یافته‌ها در مطالعه حاضر از اهمیت خاصی برخوردارند، زیرا مطالعات قبلی نشان داده‌اند که همه تجربه‌های مشترک همچون عصبانیت، ناامیدی و سطح بالای برانگیختگی در میان هواداران ورزشی، پیش‌بینی کننده قوی رفتار پرخاشگرانه هستند (آندرسون و هوسمان^۲، ۲۰۰۷، ۲۸۰). در تلاش برای بررسی روابط بین پیری (افزایش سن) و پرخاشگری هواداران، قصد داریم تاثیر تفاوت‌های سنی بر ادراک هواداران از اینکه تا چه حد پرخاشگری فیزیکی و کلامی مناسب هستند و میزانی که هواداران به طور واقعی در فعالیتهای پرخاشگرانه درگیر می‌شوند مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ج. هویت تیمی، هواداری و پرخاشگری هواداران

محققان شواهد متناقضی را در مورد اینکه آیا ورزش (یعنی به طور کلی اهمیت روان شناختی یک هوادار ورزشی بودن) با سطوح بالاتری از پرخاشگری هواداران مرتبط است را گزارش کرده‌اند. برای مثال وان و همکاران (۱۹۹۹، ۲۸۳) هیچ رابطه‌ای بین هواداری ورزشی و خصوصیت پرخاشگری نیافتند اما رحمتی و همکاران (۲۰۱۴، ۷۶۲) رابطه مثبت معناداری بین هویت هوادار ورزشی و تمایلات رفتارهای کلامی و فیزیکی پرخاشگرانه یافتند. تحقیقات زیادی به این نتیجه دست یافتند که هویت تیمی، یک پیش‌بین کلیدی برای طیف وسیعی از عملکردهای پرخاشگرانه هواداران است (وان و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۸). برای مثال هویت تیمی، سطوح بالاتر پرخاشگری خصمانه و ابزاری (وان و همکاران، ۱۹۹۹، ۲۸۳) و تمایل به ارتکاب اعمال ناشناسانه را پیش‌بینی می‌کند (وان و همکاران، ۲۰۰۵، ۲۸۸). همچنین نتایج تحقیقات مشابه نشان داده است که هویت تیمی با پرخاشگری فیزیکی (دوناهو و وان^۳، ۲۰۰۹، ۴۲۵) و کلامی هواداران (روکا و ووگل باور، ۱۹۹۹، ۲۴۴) در ارتباط است. برای مثال، روکا و ووگل باور (۱۹۹۹، ۲۴۴) به این نتیجه دست یافتند که هویت تیمی یک پیش‌بینی کننده قوی پرخاشگری کلامی است اما آن‌ها دریافتند ارتباطی بین هویت تیمی و پرخاشگری فیزیکی وجود ندارد. در مقابل، دوناهو و وان (۲۰۰۹، ۴۲۵) دریافتند که هویت تیمی، با پرخاشگری کلامی ارتباطی ندارد اما با پرخاشگری فیزیکی ارتباط منفی دارد. با توجه به موارد ذکر شده به بررسی تاثیر هویت تیمی و سطح هواداری ورزشی بر پرخاشگری هواداران پرداخته می‌شود.

هر چند تعداد زیادی از محققان هویت تیمی را به عنوان پیش‌نیاز پرخاشگری هواداران در نظر گرفته اند اما آن‌ها به ندرت میانجی‌های احتمالی این رابطه را در حالی سیستماتیک مورد ملاحظه و بررسی

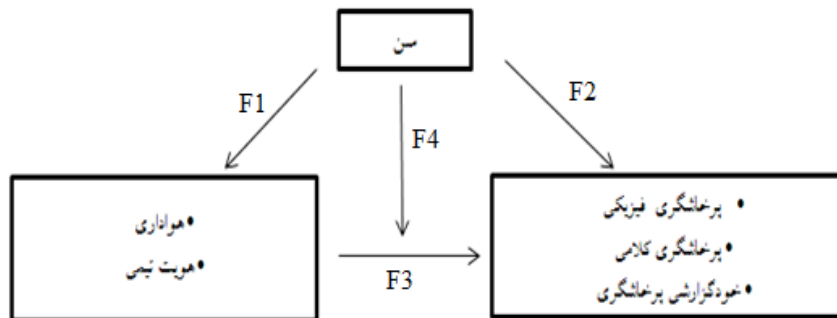
1. Phillips et al
2. Anderson & Huesmann
3. Donahue et al

قرار داده‌اند. چندین محقق پیشنهاد کرده‌اند که سن می‌تواند هم پیش‌بینی کننده و هم یک میانجی برای واکنش‌های هواداران ورزشی باشد. یعنی، هواداران مسن تر، بیشتر بر بازی کردن به خاطر علاقه به آن بازی به جای بدست آوردن چیزی مادی تاکید می‌کنند. آن‌ها بیشتر به فرآیند بازی در مقابل بردن بازی اهمیت می‌دهند (آیکن و همکاران^۱، ۲۰۱۰، ۱۲۶). بعلاوه، رینی و همکاران^۲ (۲۰۰۹، ۳۴۸) دریافتند که هواداران مسن تر، کمتر از نتایج ضعیف تیم نا امید می‌شوند. به عبارت دیگر، هواداران مسن تر، بهتر قادر به مدیریت انتظارات خود و پذیرش باخت‌های تیم خود هستند.

به تبع این روند نظری، ما پیشنهاد می‌کنیم که یک هوادار ورزشی علاقمند (هوادار) و قابل شناسایی با تیم‌های ورزشی خاص بودن (هویت تیمی) می‌تواند منجر به رفتار پرخاشگرایانه شود که سن هواداران ممکن است که این روابط را تضعیف کنند.

با توجه به رشد پرخاشگری در ورزشگاه‌های کشور و به وجود آمدن ناهنجاری‌های اخلاقی و اجتماعی در ورزشگاه‌ها پرداختن به دلایل و عوامل اثرگذار در کاهش پرخاشگری در ورزش کشور امری ضروری است. باشگاه استقلال یکی از دو باشگاه پرتعداد فوتبال کشور است که پرخاشگری طرفداران آن گاهاً مشکلات مختلفی را برای باشگاه‌ها و هواداران دیگر ایجاد نموده است لذا این تحقیق بر اساس مدل مفهومی زیر به بررسی اثر هویت تیمی و هواداری ورزشی بر پرخاشگری هواداران تیم فوتبال استقلال با نقش تعدیل گر سن هواداران می‌پردازد.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

1. Aiken et al
2. Rainey et al

روش پژوهش

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی، از نوع پیمایشی می‌باشد که به صورت میدانی انجام گرفت و از نظر ارتباط بین متغیرها از نوع همبستگی و از لحاظ زمان مقطعی می‌باشد. جامعه آماری در این تحقیق، هواداران باشگاه استقلال بودند که طبق قاعده تعیین حجم نمونه هایر و همکاران^۱ (۲۰۰۹) برای معادلات ساختاری ((برای مدل‌هایی با ۷ سازه یا کمتر و میزان اشتراک در حد متوسط (حدود ۰/۵) بدون سازه‌های فرومشخص (سازه‌هایی که دارای ۱ یا ۲ معرف هستند) تعداد ۱۵۰ نمونه کافی است)) از بین آن‌ها تعداد ۲۱۱ نفر به صورت تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه آنلاین طراحی شده در گروه‌های ورزشی فوتبال (گروه هواداران استقلال و کانال کمیته آموزش فوتبال استان کردستان) انجام شد. ابزار تحقیق شامل پنج پرسشنامه استاندارد هواداری ورزشی (وان، ۲۰۰۲) شامل پنج سوال در مقیاس هشت گزینه ای لیکرت؛ هویت تیمی (وان و برانسکومب، ۱۹۹۳) شامل سه سوال در مقیاس هشت گزینه ای لیکرت؛ خودگزارشی پرخاشگری (تادرآلون و همکاران، ۲۰۱۹) شامل سه سوال در مقیاس ۱۰ گزینه ای لیکرت؛ پرخاشگری فیزیکی (روکا و ووگل باور، ۱۹۹۹) شامل سه سوال و پرخاشگری کلامی (روکا و ووگل باور، ۱۹۹۹) شامل هشت سوال در مقیاس ۱۰ گزینه ای لیکرت بود. در این تحقیق جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری واریانس محور با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS 3.2.8 استفاده گردید.

یافته‌ها

نتایج توصیفی متغیرهای جمعیت شناختی نمونه‌های تحقیق نشان داد که ۱۰۰ نفر از نمونه‌های تحقیق مجرد و ۱۱۱ نفر متأهل، ۲۴ نفر دارای تحصیلات دیپلم و کمتر، ۲۸ نفر کاردانی، ۶۸ نفر کارشناسی، ۹۱ نفر دارای تحصیلات کارشناسی‌ارشد و بالاتر، ۱۱ نفر دارای سن کمتر از ۲۰ سال، ۱۱۳ نفر دارای سن ۲۰ تا ۳۵ سال، ۷۳ نفر دارای سن بین ۳۶ تا ۵۰ سال، ۱۴ نفر دارای سن بالاتر از ۵۰ سال بودند. همچنین ۵۳ نفر از طریق حضور در ورزشگاه، ۱۴۳ نفر از طریق تلویزیون و ۱۵ نفر از طریق گوشی و سایت‌های اینترنتی بازی‌های تیم استقلال را تماشا می‌کردند. در ادامه ضریب همبستگی بین متغیرهای پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد.

1. Hair et al

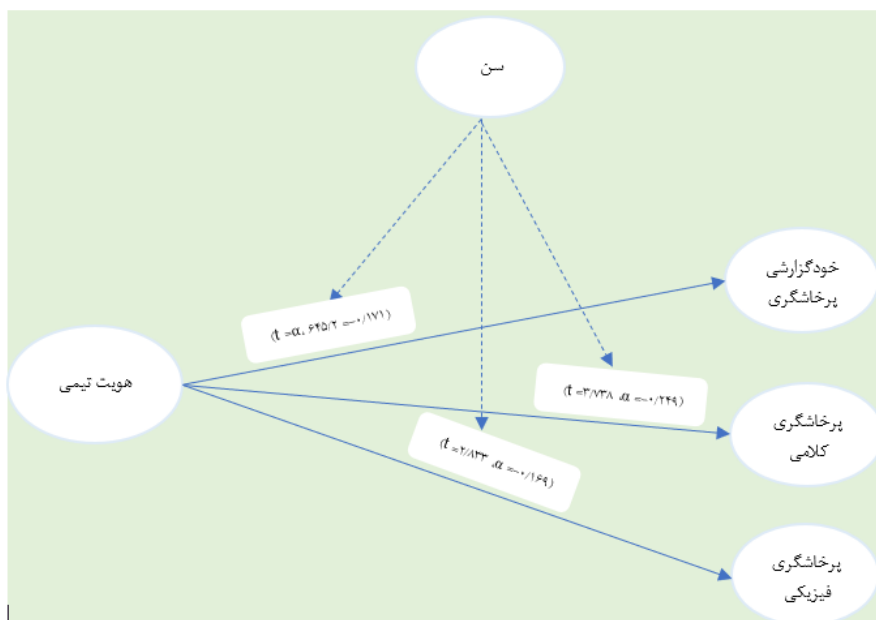

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Public Licen

جدول ۱- توصیف و همبستگی میان متغیرهای پژوهش

میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۳۳/۸۳	۲/۲۸۲	-				
۵/۴۱	۲/۴۲۸	-۰/۱۲۲	-			
۵/۲۰	۳/۳۹۰	-۰/۱۳۸	۰/۹۴۷	-		
۵/۱۸	۳/۰۸۷	-۰/۳۴۴	۰/۵۳۸	۰/۵۶۹	-	
۵/۳۴	۲/۶۹۴	-۰/۳۲۱	۰/۲۵۰	۰/۲۶۰	۰/۶۷۳	-
۴/۴۷	۲/۸۸۰	-۰/۳۷۵	۰/۲۷۲	۰/۳۱۳	۰/۶۲۱	۰/۸۲۲

نتایج حاصل از جدول بالا نشان داد که سن هواداران ارتباط منفی با متغیرهای پژوهش دارد که این ارتباط با هویت تیمی غیرمعنادار است. در ادامه نتایج نشان داد که ارتباط مثبتی بین متغیرهای هویت تیمی و هواداری ورزشی با خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی هواداران وجود دارد.

شکل ۲- نقش تعدیل گر سن در ارتباط بین هویت تیمی و خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی

جدول ۲- شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص نیکویی	شاخص	میانگین واریانس	پایایی	شاخص
برازش	اشتراک	استخراج شده	مرکب	متغیر
	۰/۷۳۱	۰/۹۳۱	۰/۹۷۶	هویت تیمی
	۱	۱	۱	سن
۰/۵۱۱	۰/۷۱۹	۰/۹۲۳	۰/۹۷۳	خودگزارشی پرخاشگری
	۰/۷۲۴	۰/۸۲۴	۰/۹۷۴	پرخاشگری کلامی
	۰/۷۰۱	۰/۹۱۱	۰/۹۶۸	پرخاشگری فیزیکی

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و همگی شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

جدول ۳- اثر هویت تیمی بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی با نقش میانجی سن

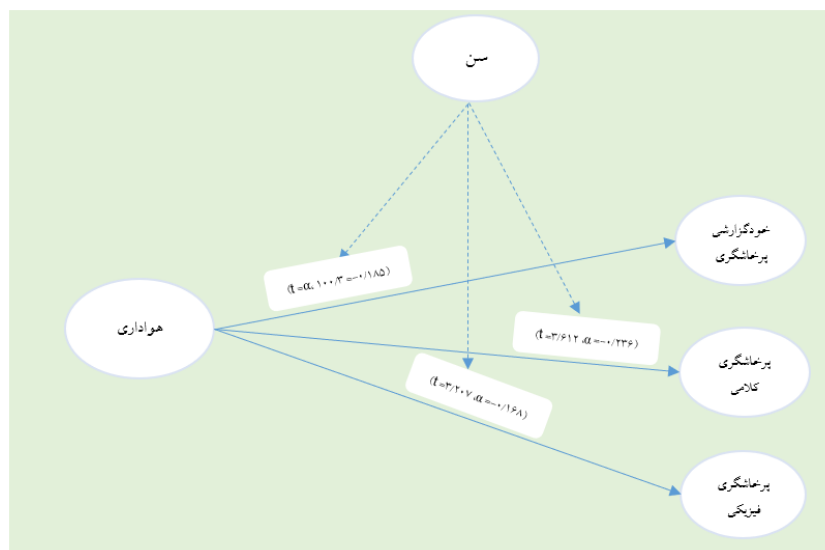
برآورد غیر مستقیم				
متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	ضریب مسیر	آماره t	سطح معناداری
هویت تیمی	خودگزارشی پرخاشگری	۰/۵۲۴	۱۰/۵۵۷	۰/۰۰۱
هویت تیمی	پرخاشگری کلامی	۰/۲۴۸	۳/۵۷۸	۰/۰۰۱
هویت تیمی	پرخاشگری فیزیکی	۰/۲۴۴	۳/۹۸۲	۰/۰۰۱
سن	خودگزارشی پرخاشگری	-۰/۲۸۰	۴/۵۳۳	۰/۰۰۱
سن	پرخاشگری کلامی	-۰/۲۸۰	۴/۴۸۴	۰/۰۰۱
سن	پرخاشگری فیزیکی	-۰/۳۴۴	۵/۹۳۰	۰/۰۰۱
سن	هویت تیمی	-۰/۱۳۴	۲/۰۵۶	۰/۰۴۰
سن × هویت تیمی	خودگزارشی پرخاشگری	-۰/۱۷۱	۲/۶۴۵	۰/۰۰۸
سن × هویت تیمی	پرخاشگری کلامی	-۰/۲۴۹	۳/۷۳۸	۰/۰۰۱
سن × هویت تیمی	پرخاشگری فیزیکی	-۰/۱۶۹	۲/۸۳۳	۰/۰۰۵

نتایج به دست آمده از شکل شماره دو و جدول شماره سه نشان داد که هویت تیمی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/524$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/248$) و فیزیکی ($\alpha = 0/244$) دارد که نتایج تحقیق فرضیات ۱-۳ و ۳-۳ را تایید می‌کند. همچنین نتایج نشان داد که سن نیز اثر معناداری بر هویت تیمی ($\alpha = -0/134$)، خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = -0/280$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = -0/280$) و فیزیکی ($\alpha = -0/344$) دارد اما این تاثیرات منفی و معکوس می‌باشد که نتایج تحقیق فرضیات ۱-۲ و ۲-۲ را تایید می‌کند اما فرضیه ۱-۱ را رد می‌کند چون سن تاثیر منفی بر هویت تیمی دارد. در نهایت نتایج نشان داد که سن در ارتباط بین هویت تیمی و خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = -0/171$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = -0/249$) و فیزیکی ($\alpha = -0/169$) نقش تعدیل گر منفی دارد. برای بررسی تعامل میان سطوح مختلف سن، سن هواداران به سه دسته جوان (افرادی که سن آن‌ها کوچکتر از یک انحراف معیار پایین تر از میانگین بود)، میانسال (افرادی که سن آن‌ها بین یک انحراف معیار پایین تر از میانگین و یک انحراف معیار بالاتر از میانگین بود) و پیر (افرادی که سن آن‌ها بیشتر از یک انحراف معیار بالاتر از میانگین بود) تقسیم شد (دلال و زیکر، ۲۰۱۲). در بررسی سطوح مختلف سن نتایج نشان داد که در جوانان هویت تیمی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/658$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/695$) و فیزیکی ($\alpha = 0/559$) دارد. در افراد میانسال هویت تیمی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/557$) و فیزیکی ($\alpha = 0/212$) دارد اما اثر هویت تیمی در بین افراد میانسال بر پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/190$) معنادار نبود و نهایتاً در بین افراد سن بالا هویت تیمی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/369$) دارد اما اثر هویت تیمی بر پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/146$) و فیزیکی ($\alpha = 0/091$) معنادار نبود. نتایج به دست آمده از تحقیق فرضیات ۱-۴ و ۳-۴ را تایید می‌کند چنانچه اثر هویت تیمی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین افراد جوان بیشتر از افراد میانسال و پیر بود و اثر هویت تیمی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین افراد میانسال بیشتر از افراد پیر بود که نشان می‌دهد ارتباط بین هویت تیمی و خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی در بین جوانان قوی تر از افراد با سن بالاتر است.

1. Dalal & Zickar

شکل ۳- نقش تعدیل گر سن در ارتباط بین هواداری ورزشی و خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی

جدول ۴- شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص نیکویی برازش	شاخص اشتراک	میانگین واریانس استخراج شده	پایایی مرکب	شاخص متغیر
	۰/۷۵۶	۰/۸۸۳	۰/۹۷۴	هواداری ورزشی
	۱	۱	۱	سن
۰/۳۷۴	۰/۷۱۹	۰/۹۲۳	۰/۹۷۳	خودگزارشی پرخاشگری
	۰/۷۲۴	۰/۸۲۴	۰/۹۷۴	پرخاشگری کلامی
	۰/۷۰۱	۰/۹۱۱	۰/۹۶۸	پرخاشگری فیزیکی

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها در مجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به عبارت دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و همگی شاخص‌ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

جدول ۵- اثر هواداری ورزشی بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی با نقش میانجی

سن

برآورد غیر مستقیم		ضرب مسیر	متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین
سطح معناداری	آماره t			
۰/۰۰۱	۱۲/۳۱۶	۰/۵۶۱	خودگزارشی پرخاشگری	هواداری ورزشی
۰/۰۰۱	۳/۹۰۳	۰/۲۶۰	پرخاشگری کلامی	هواداری ورزشی
۰/۰۰۱	۴/۹۷۳	۰/۲۸۷	پرخاشگری فیزیکی	هواداری ورزشی
۰/۰۰۱	۴/۲۷۳	-۲۶۴	خودگزارشی پرخاشگری	سن
۰/۰۰۱	۴/۱۳۸	-۰/۲۷۵	پرخاشگری کلامی	سن
۰/۰۰۱	۵/۳۱۳	-۰/۳۳۴	پرخاشگری فیزیکی	سن
۰/۰۲۸	۲/۲۰۶	-۰/۱۵۱	هواداری ورزشی	سن
۰/۰۰۲	۳/۱۰۰	-۰/۱۸۵	خودگزارشی پرخاشگری	سن × هواداری ورزشی
۰/۰۰۱	۳/۶۱۲	-۰/۲۳۶	پرخاشگری کلامی	سن × هواداری ورزشی
۰/۰۰۵	۳/۲۰۷	-۰/۱۶۸	پرخاشگری فیزیکی	سن × هواداری ورزشی

نتایج به دست آمده از شکل شماره دو و جدول شماره سه نشان داد که هواداری ورزشی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/561$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/260$) و فیزیکی ($\alpha = 0/287$) دارد که نتایج تحقیق فرضیات ۲-۳ و ۳-۳ را تایید می‌کند. همچنین نتایج نشان داد که سن نیز اثر معناداری بر هواداری ورزشی ($\alpha = -0/151$)، خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = -0/264$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = -0/275$) و فیزیکی ($\alpha = -0/334$) دارد اما این تاثیرات منفی و معکوس می‌باشد که نتایج تحقیق ۱-۲ و ۲-۲ را تایید می‌کند اما فرضیه ۱-۲ را رد می‌کند چون سن تاثیر منفی بر هواداری ورزشی دارد. در نهایت نتایج نشان داد که سن در ارتباط بین هواداری ورزشی و خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = -0/185$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = -0/236$) و فیزیکی ($\alpha = -0/168$) نقش تعدیل‌گر منفی دارد. برای بررسی تعامل میان سطوح مختلف سن، سن هواداران به سه دسته جوان (افرادی که سن آن‌ها کوچکتر از یک انحراف معیار پایین‌تر از میانگین بود)، میانسال (افرادی که سن آن‌ها بین یک انحراف معیار پایین‌تر از میانگین و یک انحراف معیار بالاتر از میانگین بود) و پیر (افرادی که سن آن‌ها بیشتر از یک انحراف معیار بالاتر از میانگین بود) تقسیم شد (دلال و زیگر، ۲۰۱۲). در بررسی سطوح مختلف سن نتایج نشان داد که در جوانان هواداری ورزشی اثر مثبت و معنی داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/762$)، پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/699$) و فیزیکی

دارد. در افراد میانسال هواداری ورزشی اثر مثبت و معنی‌داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/619$) و فیزیکی ($\alpha = 0/579$) و کلامی ($\alpha = 0/197$) معنادار نبود و نهایتاً در بین افراد سن بالا هواداری ورزشی اثر مثبت و معنی‌داری بر خودگزارشی پرخاشگری ($\alpha = 0/375$) دارد اما اثر هواداری ورزشی بر پرخاشگری کلامی ($\alpha = 0/146$) و فیزیکی ($\alpha = 0/146$) معنادار نبود. نتایج به دست آمده از تحقیق فرضیات ۲-۴ و ۴-۴ را تایید می‌کند چنانچه اثر هواداری ورزشی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین افراد جوان بیشتر از افراد میانسال و پیر بود و اثر هواداری ورزشی هواداران بر خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی هواداران در بین افراد میانسال بیشتر از افراد پیر بود که نشان می‌دهد ارتباط بین هواداری ورزشی و خودگزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی در بین جوانان قوی‌تر از افراد با سن بالاتر است.

بحث و نتیجه‌گیری

مقاله حاضر به بررسی اثر هویت تیم و هواداری ورزشی در پیش‌بینی پرخاشگری هواداران فوتبال (نقش تعدیل‌گر سن هواداران) پرداخته است. طبق نتایج تحقیق سن افراد ارتباط منفی و معنی‌داری با هویت تیمی، سطوح هواداری ورزشی، خودگزارشی پرخاشگری و پرخاشگری کلامی و فیزیکی آنان دارد؛ بدین معنا که هرچه سن افزایش یابد سطوح هویت تیمی، هواداری ورزشی، خودگزارشی پرخاشگری و پرخاشگری کلامی و فیزیکی کاهش می‌یابد. در رابطه با تاثیر منفی و معنی‌دار سن بر هویت تیمی و هواداری ورزشی نتایج تحقیق با تحقیق وان و همکاران (۲۰۰۱، ۱۸۴) همخوان و با تحقیقات کیم و گاور (۲۰۱۷، ۲۲) و وال و همکاران (۲۰۱۲، ۳۰۸) ناهمخوان است. مفهوم هویت تیمی و هواداری تیمی مفهومی نزدیک به هم می‌باشد که فرد را در مسیر دنبال کردن تیم ورزشی مورد علاقه خود سوق می‌دهد. آنچه از مفهوم هویت تیمی برمی‌آید این است که به وسیله آن هوادار یک تیم بودن را می‌توان به لحاظ بصری تشخیص داد؛ حال این ویژگی بصری در رفتار هوادار یا در استفاده از نام و نشان‌های تیم مورد علاقه باشد. اما هوادار یک تیم ورزشی بودن درکی است که فرد خود از اینکه آیا خواهان تیم خاصی است یا خیر دارد. با این مفهوم هویت تیمی و هوادار ورزشی قصد توضیح تاثیر سن بر این دو را در میان هواداران استقلال داریم. در این باره کیم و گاور (۲۰۱۷، ۲۲) بیان داشته‌اند هواداران مسنی که به صورت بلندمدت با تیم‌های مورد علاقه خود مشارکت داشتند نسبت به هواداران جوانتر که به صورت کوتاه مدت با تیم‌های مورد علاقه خود مشارکت داشتند بیشتر

با تیم های خود شناخته می شوند. اما نتایج این تحقیق نشان داد هویت تیمی و هواداری ورزشی با افزایش سن کاهش می یابد. در توجیه این نتیجه می توان بیان داشت علاوه بر سن و انگیزه درونی افراد عواملی دیگری مانند عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و جمعیتی بر هوادار یک تیم بودن می تواند تاثیرگذار باشد. برخلاف نتیجه وال و همکاران (۲۰۱۲، ۳۰۸) که عنوان می کنند زمانی که افراد وارد سنین پیری می شوند، فرایندهای شناختی مربوط به "تعلق داشتن"^۱ به طور فزاینده ای برای آن ها مهم می شوند و هوادار ورزشی بودن، برای آن ها معنی و اهمیت زیادی دارد اما در کشور ایران با توجه به جمعیت زیاد جوانان تب و تاب هواداری ورزشی و گرایش به سمت تیم های ورزشی در افراد جوان بیشتر از افراد با سن بالاتر است. علت این تضاد در نتایج تحقیق حاضر همانگونه که پیش تر ذکر شد علاوه بر عامل جمعیتی شاید ریشه در عوامل اقتصادی، اجتماعی داشته باشد، زیرا اوضاع معیشتی به گونه ای است که با افزایش سن و فشارهای اقتصادی که بر افراد وارد می گردد آنان را از سرگرمی هایی همچون طرفدار تیم ورزشی بودن و یا دنبال کردن مشتاقانه تیم مورد علاقه شان بازدارد و رفته رفته با گذر زمان از حالت طرفدار پر و پا قرص تیمی بودن که نشانه های هویت تیمی در آن نمایان باشد خارج می شوند. چیزی که در باشگاه های فوتبال اروپایی شاهد آن هستیم حضور قشر سالمند جامعه در کنار نوجوانان و جوانان به عنوان هوادار است؛ هوادارانی که هویت تیم مورد علاقه خود را یدک می کشند و از رنگ لباس، رنگ آمیزی صورت و به کارگیر نشان های تیم هم چون پرچم و... و شعارهایشان می توان تشخیص داد طرفدار چه تیمی هستند اما در ایران کمتر شاهد آن هستیم که سالمندان حضور پررنگی در مسابقات ورزشی به عنوان هوادار داشته باشند و یا بازی های تیم مورد علاقه خود را هم چون دوران جوانی به طور جدی و با اشتیاق دنبال کنند. با توجه به اینکه تاکنون در ایران تحقیقی در رابطه با تاثیر سن بر میزان هویت تیمی و هواداری ورزشی انجام نشده است، مدیران باشگاه استقلال می توانند از نتایج این تحقیق در راستای تمرکز بر قشر جوان طرفدار استقلال و نیز تمرکز بر ماندگاری هوادارای در سنین بالاتر استفاده کنند و تمهیداتی هم چون فرهنگ سازی، توجه به کانون هواداری و تامین نیازهای آن ها در راستای همراهی تیم، هم چون قدردانی از هواداران با سن بالا در بازی های درون باشگاه راه را برای ادامه هواداری میان هواداران با سنین بیشتر هموار کنند. در رابطه با تاثیر منفی و معنی دار سن بر خود گزارشی پرخاشگری، پرخاشگری کلامی و فیزیکی نتایج تحقیق با تحقیقات شبیه و همکاران (۲۰۱۶، ۳۱۴)، کوزمان و همکاران (۲۰۱۳، ۱۰۹۰) و چارلز و کارستنسن (۲۰۱۰، ۳۸۷) هم خوانی دارد. گاهی رفتار هواداران ورزشی شکلی احساسی و

1. Belonging

اغراق آمیز به خود می‌گیرد. حسی که اگر با هیجانات دوران نوجوانی و جوانی همراه گردد شدت پیدا می‌کند. چارلز و کارستنسن (۲۰۱۰) بیان می‌دارند که افراد مسن‌تر احساس خشم کمتری را نسبت به افراد جوان‌تر در طیف وسیعی از موقعیت‌ها نشان می‌دهند. در رابطه با تماشای بازی تیم مورد علاقه و هیجانات آن باید گفت طبق نتایج این تحقیق افراد با سن کمتر پرخاشگری فیزیکی و کلامی بیشتری نسبت به افراد مسن‌تر دارند و حتی این را خود بیان کرده‌اند و نوعی خودگزارشی پرخاشگری-شان را تایید نموده‌اند. همانگونه که داشتن هواداران جوان و زیاد می‌تواند امتیاز بزرگی برای تیم استقلال در قیاس با رقبا باشد؛ باید گفت رفتارهای پرخاشگرانه این هواداران خصوصا در سن جوانی که ممکن است به پرخاشگری فیزیکی منجر شود؛ می‌تواند برای تیم استقلال مشکلاتی چون محرومیت‌های بازی بدون تماشاگر تا جریمه‌های نقدی و مواردی را در پی داشته باشد لذا باشگاه‌ها باید با فرهنگ سازی مناسب پرخاشگری و هیجانات تماشاگران را مدیریت نمایند و اجازه داده نشود چنین فرصتی و داشتن هواداران جوان به یک تهدید تبدیل گردد. در این رابطه اندام و سلیمی (۲۰۱۶)، (۶۲) بیان می‌دارند تقویت رفتار مثبت در هواداران وابسته به عوامل محیطی، فرهنگی، مدیریتی، حمایتی، امنیتی و روانی است که از این میان عامل روانی بیشترین تاثیر را دارد. طبق نتایج این تحقیق با توجه به اینکه هواداری و هویت تیمی در هواداران جوان تیم استقلال بیشتر است باید انرژی و توان این هواداران جوان در مسیر درست هواداری و به دور از ایجاد پرخاشگری و توهین هدایت گردد. برای این کار می‌توان از تجربه هواداران مسن در کنترل پرخاشگری استفاده نمود و نیز با حمایت باشگاه و درخواست بازیکنان محبوب تیم استقلال از هواداران آنان را به کنار گذاشتن پرخاشگری چه کلامی و چه فیزیکی تشویق نمود. طبق نتایج تحقیق بین هویت تیمی و سطوح هواداری با خود گزارشی پرخاشگری و پرخاشگری فیزیکی و کلامی ارتباط مثبت و معنی داری وجود دارد. یعنی هرچه هویت تیمی و سطوح هواداری بالاتر می‌رود خودگزارشی پرخاشگری و پرخاشگری فیزیکی و کلامی در هواداران بیشتر می‌گردد که با نتایج رحمتی و همکاران (۲۰۱۴، ۷۶۲) و وان و همکاران (۲۰۱۵، ۱۸) همخوان است. در مقابل دوناوو و وان (۲۰۰۹، ۴۲۵) دریافتند که هویت تیمی، با پرخاشگری کلامی ارتباطی ندارد اما با پرخاشگری فیزیکی ارتباط منفی دارد. در رابطه با هویت تیمی و هواداری تیم استقلال طبق نتایج تحقیق هرچه فردی هویت تیمی بیشتری داشته باشد و سطوح هواداری بالاتری داشته باشد پرخاشگری بیشتری از خود نشان می‌دهد. اگر چه پرخاشگری به سبب ایجاد هیجانات خصوصا در افراد با هویت تیمی و سطوح هواداری بالا امری اجتناب ناپذیر است اما باید در میان هواداران تیم استقلال کنترل گردد؛ بعضا شعارهای افراطی و توهین آمیز هواداران در ورزشگاه و یا از طریق رسانه‌ها شنیده می‌شود که این به دور از اخلاق و فلسفه ورزش می‌باشد و نتیجه

آن می‌شود که بجای لذت و برادری که از دستاوردهای ورزش است شاهد خشونت و توهین و یا پرخاشگری های فیزیکی و درگیری های تن به تن هستیم که چنین چیزی جز ضرر و زیان برای افراد، باشگاه و جامعه ما به عنوان یک جامعه فوتبال دوست ندارد. به واقع همانگونه که دوناهو و وان (۲۰۰۹، ۴۲۵) بیان داشته‌اند؛ هویت تیمی با پرخاشگری فیزیکی رابطه معنی‌دار و منفی دارد؛ این یعنی یک طرفدار واقعی چنان مجذوب و وفادار و طرفدار واقعی تیم خود است که حاضر به بروز چنین پرخاشگری‌هایی نیست که منافع تیم مورد علاقه‌اش را به خطر می‌اندازد. با توجه به اینکه هیجانانگیزی از هواداری و هویت تیمی افراد است باید هواداران به سمتی سوق داده شوند که این هیجانانگیزی در قالب تشویق‌های مثبت و بیشتر برای تیمشان باشد تا پرخاشگری‌های فیزیکی و کلامی اگرچه بر این پرخاشگری عوامل متعددی محیطی نیز تاثیر گذار است و آن را می‌تواند زیاد یا کم کند؛ لذا می‌توان با قضاوت‌های درست داور، تدابیر امنیتی، مدیریت صحیح بازی، جلوگیری از اغراق در رسانه‌ها و مواردی از این دست پرخاشگری در میان هواداران را کنترل و به حداقل میزان خود رساند. طبق دیگر نتایج تحقیق سن در ارتباط بین هویت تیمی و پرخاشگری (خود گزارشی پرخاشگری، پرخاشگری فیزیکی و کلامی) هواداران نقش تعدیل گر منفی دارد به طوری که ارتباط بین هویت تیمی و پرخاشگری در بین جوانان قوی‌تر از افراد با سن بالاتر است. پیش‌تر بیان کردیم هرچه هویت تیمی بالاتر رود پرخاشگری نیز بالا می‌رود و نیز بیان نمودیم افزایش سن منجر به کاهش هویت تیمی و پرخاشگری در افراد می‌گردد لذا می‌توان بیان نمود هرچه سن افراد بالاتر می‌رود ارتباط بین هویت تیمی و پرخاشگری کاهش می‌یابد. در واقع با افزایش سن و فروکش شدن هیجانانگیزی و یا افزایش توانایی کنترل هیجانانگیزی، هویت تیمی کمتر منجر به پرخاشگری خودگزارشی، فیزیکی و کلامی می‌گردد. در این ارتباط فیلیپس و همکاران (۲۰۰۶، ۲۵۳) بیان کرده‌اند هواداران بزرگسال و مسن‌تر، در مقایسه با هم‌تاهای جوانتر، عصبانیت کمتری را بروز می‌دهند و کنترل داخلی بیشتری بر عصبانیت با استفاده از استراتژی‌های آرامبخشی دارند. با توجه به نقشی که سن در ارتباط بین هویت تیمی و پرخاشگری دارد پیشنهاد می‌گردد با تمرکز بیشتر مدیران باشگاه استقلال بر قشر جوان‌تر هواداران در جهت کاهش تاثیر هیجانانگیزی و بروز انواع پرخاشگری‌ها، ارتباط بین هویت تیمی و پرخاشگری را تضعیف کنند. این امر همانگونه که قبلاً ذکر شد نیازمند فرهنگ سازی‌های اصولی از سمت باشگاه استقلال، جلوگیری از شایع‌پراکنی‌های رسانه‌ای و ایجاد جو آرام هنگام برگزاری مسابقات است زیرا هویت یک هوادار که در واقع طرفدار یک تیم خاص بودن فرد رانشان می‌دهد ارزشمند است اما نشانه این هویت نباید بروز پرخاشگری باشد زیرا هم ارزش هویت تیمی را کم می‌کند و هم برای تیم فوتبال استقلال می‌تواند مشکلاتی در خلال بازی‌ها از جمله محرومیت، جریمه نقدی و مواردی از این دست

ایجاد کند. در پایان نتایج تحقیق نشان داد سن در ارتباط بین هواداری و خود گزارشی پرخاشگری، پرخاشگری فیزیکی و کلامی هواداران نقش تعدیل‌گر دارد به طوری که ارتباط بین هواداری و پرخاشگری در بین جوانان قوی تر از افراد با سن بالاتر است. پیش‌تر نیز بیان کردیم هواداری و پرخاشگری ارتباط مستقیم و معنی‌داری با یکدیگر دارند. در اینجا نیز نقش تعدیل‌گر سن منجر می‌شود که در افراد مسن‌تر ارتباط این دو متغیر کاهش یابد. با توجه به ارتباط بین هواداری و پرخاشگری، پرخاشگری می‌تواند یکی از نشانه‌های باشد اما با افزایش سن تمایل به پرخاشگری فیزیکی و کلامی رو به کاهش می‌رود. علت این موضوع می‌تواند کسب تجربه توسط افراد، کاهش سطح انگیزتگی افراد و تمایل به آرامش در آنان باشد. تا جایی که آیکن و همکاران (۲۰۱۰، ۱۲۶) بیان کرده‌اند که سن می‌تواند هم پیش‌بینی‌کننده و هم یک میانجی برای واکنش‌های هواداران ورزشی باشد. یعنی، هواداران مسن‌تر، بیشتر بر بازی به خاطر علاقه به آن بازی به جای بدست آوردن چیزی مادی تاکید می‌کنند. آن‌ها بیشتر به فرآیند بازی در مقابل بردن بازی اهمیت می‌دهند. بعلاوه رینی و همکاران (۲۰۰۹، ۳۴۸) دریافتند که هواداران مسن‌تر، کمتر از نتایج ضعیف تیم ناامید می‌شوند. به عبارت دیگر، هواداران مسن‌تر، بهتر قادر به مدیریت انتظارات خود و پذیرش باخت‌های تیم خود هستند؛ لذا می‌توان گفت کنترل بیشتری نیز بر خشم خود دارند.

منابع

1. Abbaszadeh, M., Saadati, M., Kabiri, A., & Ashayeri, T. (2018). Sociological Study of Factors Affecting Aggression among Soccer Spectators. *Scientific Journal Management System*, 9(4), 35-70. (Persian)
2. Aiken, K. D., Campbell Jr, R. M., & Sukhdial, A. (2010). An Investigation of Old School Values in the Arena Football League. *Sport Marketing Quarterly*, 19(3), 125-131.
3. Andam, R., & Salimi, M. (2016). Model for Factors Influencing Positive Behavior of Iran Handball Premier League Competitions Fans. *Sport Management Studies*, 8(38), 51-68. (Persian)
4. Anderson, C. A., & Huesmann, L. R. (2007). Human aggression: A social-cognitive view. *The Sage handbook of social psychology*, 259-287.
5. Azami, M. K., & Mohammadi, S. (2018). The Effect of Team and Organizational Identity on Consumer's Attitude toward CRSM. *Sport Management Studies*, 10(48), 215-242. (Persian)
6. Bengtsson, H. (2016), Football violence on the rise again: Uefa disciplinary actions up 64% in two years, *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/datablog/2016/jun/18/football-violence-on-the-rise-again-uefa-disciplinary-actions-up-64-in-two-years>.

7. Charles, S. T., & Carstensen, L. L. (2010). Social and emotional aging. *Annual review of psychology*, 61, 383-409.
8. Donahue, T., & Wann, D. L. (2009). Perceptions of the Appropriateness of Sport Fan Physical and Verbal Aggression: Potential Influences of Team Identification and Fan Dysfunction. *North American Journal of Psychology*, 11(3), 419-428.
9. Funk, D. C. (2009). *Consumer behaviour in sport and events marketing*, Oxford: Elsevier.
10. Gholami Torkesaluye, S., & Heydarinejad, S. (2015). Study of Affecting Factors leading to Aggression from the Viewpoint of Football Fans in Ahwaz. *Sport Management Studies*, 7(28), 121-134.
11. Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2009). *Multivariate Data Analysis*, 7th Edition, Pearson Prentice Hall.
12. Heere, B. (2016). Team identity theory. *Routledge handbook of theory in sport management*, 213-222.
13. Kim, E., & Gower, K. K. (2017). What Elements Reinforce NFL Fans' Identification and How Does This Identification Work on Behavioral Intentions?. *Evolution of the Modern Sports Fan: Communicative Approaches*, 29.
14. Koch, K., & Wann, D. L. (2016). Team Identification and Sport Fandom: Gender Differences in Relationship-Based and Recognition-Based Perceived Antecedents. *Journal of Sport Behavior*, 39(3), 278-300.
15. Kunzmann, U., Richter, D., & Schmukle, S. C. (2013). Stability and change in affective experience across the adult life span: Analyses with a national sample from Germany. *Emotion*, 13(6), 1086-1120.
16. Lock, D., & Heere, B. (2017). Identity crisis: A theoretical analysis of 'team identification' research. *European Sport Management Quarterly*, 17(4), 413-435.
17. Melnick, M. J., & Wann, D. L. (2011). An examination of sport fandom in Australia: Socialization, team identification, and fan behavior. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(4), 456-470.
18. Park, J., Suh, Y., & Pedersen, P. M. (2016). Examining spectator motivations in major league baseball: a comparison between senior and non-senior consumers. *Choregia: Sport Management International Journal*, 12(2), 13-36.
19. Phillips, L. H., Henry, J. D., Hosie, J. A., & Milne, A. B. (2006). Age, anger regulation and well-being. *Aging and Mental Health*, 10(3), 250-256.
20. Poorzarnegar, J. (2018). Investigating the Reasons for Aggressive Football Spectators in Rasht Stadiums and Providing Solutions to Reduce It, *Quarterly Journal of Modern Research Approaches to Management and Accounting*, 2 (5), 88-80. (Persian)
21. Poorzarnegar, J., Enteshari, F. (2018). Comparison of Guilan Province Football Stakeholders' Viewpoints on Factors Affecting Audience Aggression. *Modern Research Approaches to Management and Accounting*, (6), 127-142. (Persian)
22. Rahmati, M. M., Kabiri, S., & Shadmanfaat, S. M. (2014). Team identification, sport fandom identity and willingness to verbal/physical aggressive actions among soccer fans. *International Journal of Basic Sciences and Applied Research*, 3(10), 760-764.

23. Rainey, D. W., Larsen, J., & Yost, J. H. (2009). Disappointment Theory and Disappointment among Baseball Fans. *Journal of Sport Behavior*, 32(3), 339-356.
24. Rocca, K. A., & Vogl-Bauer, S. (1999). Trait verbal aggression, sports fan identification, and perceptions of appropriate sports fan communication. *Communication Research Reports*, 16(3), 239-248.
25. Russell, G.W. (2004). Sportriots:A social-Psychological review. *Aggression and Violent Behaviour*, 9, 353-378.
26. Saadati, M., & Abbaszadeh, M. (2013). A Sociological Study of Factors Affecting Aggression among Spectators of Tabriz Tractor Football Team. Research project of Eastern Azarbaijan Police Force Applied Research Office.
27. Schaillee, H., Spaaij, R., Jeanes, R., & Theeboom, M. (2019). Knowledge Translation Practices, Enablers, and Constraints: Bridging the Research-Practice Divide in Sport Management. *Journal of Sport Management*, 33(5), 1-13.
28. Scheibe, S., Spieler, I., & Kuba, K. (2016). An older-age advantage? Emotion regulation and emotional experience after a day of work. *Work, Aging and Retirement*, 2(3), 307-320.
29. Spaaij, R. (2014). Sports crowd violence: An interdisciplinary synthesis. *Aggression and Violent Behavior*, 19(2), pp: 146-155.
30. Theodorakis, N. D., Koustelios, A., Robinson, L., & Barlas, A. (2009). Moderating role of team identification on the relationship between service quality and repurchase intentions among spectators of professional sports. *Managing Service Quality: An International Journal*, 19(4), 456-473.
31. Toder-Alon, A., Icekson, T., & Shuv-Ami, A. (2019). Team identification and sports fandom as predictors of fan aggression: The moderating role of ageing. *Sport Management Review*, 22(2), 194-208.
32. Wahl, H. W., Iwarsson, S., & Oswald, F. (2012). Aging well and the environment: Toward an integrative model and research agenda for the future. *The Gerontologist*, 52(3), 306-316.
33. Wann, D. L. (2002). Preliminary validation of a measure for assessing identification as a sport fan: The Sport Fandom Questionnaire. *International Journal of Sport Management*, 3, 103-115.
34. Wann, D. L., & Branscombe, N. R. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*.
35. Wann, D. L., Carlson, J. D., & Schrader, M. P. (1999). The impact of team identification on the hostile and instrumental verbal aggression of sport spectators. *Journal of Social Behavior and Personality*, 14(2), 279-286.
36. Wann, D. L., Culver, Z., Akanda, R., Daglar, M., De Divitiis, C., & Smith, A. (2005). The effects of team identification and game outcome on willingness to consider anonymous acts of hostile aggression. *Journal of Sport Behavior*, 28(3), 282-294.
37. Wann, D. L., Melnick, M. J., Russell, G. W., & Pease, D. G. (2001). *Sport fans: The psychology and social impact of spectators*. Routledge, 184.

38. Wann, D. L., Weaver, S., Belva, B., Ladd, S., & Armstrong, S. (2015). Investigating the impact of team identification on the willingness to commit verbal and physical aggression by youth baseball spectators. *Journal of Amateur Sport*, 1(1), 1-28.

استناد به مقاله

محمدی، سردار؛ و زمانی دادانه، کیوان. (۱۴۰۱). اثر هویت تیم و هواداری ورزشی در پیش بینی پرخاشگری هواداران فوتبال (نقش تعدیل گر سن هواداران). مطالعات مدیریت ورزشی، ۱۴(۷۶)، ۴۲-۱۷. شناسه دیجیتال: 10.22089/SMRJ.2020.7930.2744

Mohammadi, S., & Zamani Dadaneh, K. (2023). The Effect of Team Identification and Sports Fandom in Predicting Football Fan Aggression (Moderating Role of Fan Age). *Sport Management Studies*, 14(76), 17-42. (in Persian). DOI: 10.22089/SMRJ.2020.7930.2744

